

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. I. Quid Furtum, An &. Quando sit Peccatum grave?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

82. Specialior humiliatio an inter. dum debita ante sententiam iudicis.

Possit nihilominus injuria viro, v.g. nobili illata esse tam atrox, ut major humiliatio, v.g. venia petito flexis genibus, aut fune ad collum ligato, censeatur necessaria ad æqualitatem satisfactionis, ut fateatur etiam Lessius e. 11. dub. 27. etsi censeat ad hunc non obligari alterum ante sententiam iudicis, quasi jure Gentium receptum sit, non teneri quemquam sponte etiam pro gravissimis injuriis, nisi ad venia petitionem cum signis doloris. Hoc tamen universim acceptum negat Rebel-lus, ut citat & sequitur Lugo sup. num. 57. eò quòd satisfactio ad æqualitatem debita ex natura rei, non exigit sententiam iudicis. Ad veniam tamen petitionem non tenentur saltem ordinariè superiores respectu inferiorum (idem solet dici de nobilibus respectu omnino plebeiorem: qua in re attendendus quoque usus locorum & sensus

communis) ad eis satisfacere possunt aliis modis præmissis juxta prudens arbitrium. Unde Augustinus Epist. 109. Monialibus præscribens regulam docet, non exigi à superioribus modum correctionis in verborum duritia excedentibus venia petitionem, ne dum nimia seruetur humilitas, regendi frangatur auctoritas, ut idem Augustinus ait.

Pro fine nota, quòd si ipse offensus vindictam sumplet, v.g. vulnerando in faciem, à quo aliam acceperat, juxta communem opinionem & hominum usum (teste Lugo disp. 15. sect. 4. n. 59.) prius offendens ab ulteriori satisfactioe est liber, siue quòd offensus videatur hanc remittere, ac pro ea vindictam illam acceptare, siue quòd patiens toleratio hujusmodi vindictæ censeatur in prius offendente sufficiens signum recognitionis prioris culpæ.

83. Sumptio vindictæ an excuset prius offendentem.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Injuriis in bonis Fortuna ac Restitutione.

QUESTIO I.

Quid Furtum, An & Quando sit grave Peccatum?

1. Quid Furtum,

Dico I. Furtum est occulta acceptio rei alienæ, invito domino; subintellige, rationabiliter. Unde non committit furtum, qui in extrema necessitate aufert rem alienam, licet dominus dissentiat: quia est rationabiliter invitatus. Sub acceptioe etiam hic comprehenditur detentio, quæ est instar acceptioe: quia acceptio & accepti detentio moraliter censentur eadem actio. Per hanc partem excludi potest damnificatio, quam absque proprio consensu quis alteri infert; ut dum quis domum alterius, et si occulte, incendit: quia non est tam acceptio, quam destructio rei alienæ. Unde nec talem solent nomine furis homines appellare.

Damnificatio circa commodum damnificatio improprè furtum.

2.

Quid Rapina.

Iniqui Contractus qui differant à furto.

Debet autem acceptio esse occulta, scilicet ex intentione accipientis. Unde si quis rem alienam auferret domino quidem vidente, sed hoc auferens ignoraret, committeret furtum, non rapinam. Rapina si quidem est violenta acceptio rei alienæ domino invito, videlicet sciente & vidente ipso, & quantum in se est reluctante. Et hinc excluduntur injuste accipientes peruluram & alios iniquos contractus, qui propriè non vocantur furta, cum in re nihil sint meliores: in iis enim non intendit contrahens auferre aliquid domino nesciente, et si non cupiat injustitiam contractus ad-

Herincx Sum. Theol. Pars III.

verti, sed rem domini sibi vendicet sub specie justitiæ, cum fraude circumveniend. Unde hos contractus quidam vocant furta fraudulenta, sicut rapinas furta violenta. Furtum autem propriè & simpliciter dictum vocant occultum.

Sic dicantur furta fraudulenta. Rapina, violenta; propriè dicta, occulta.

Suntque omnia (sicut & quævis alia damnificatio injusta in bonis proximi) prohibita per præceptum Decalogi: Non furtum facies; ubi prohibetur quælibet injusta ablatio rei alienæ invito domino, omnique damnificatio proximi in bonis fortunæ, juxta communem interpretationem; signanter juxta Augustinum q. 71. in Exodum dicentem: Furti nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permisit, qui furtum prohibuit; sed utique à parte totum intelligi voluit, quidquid illicite rerum proximi auferretur.

3. Omnia prohibentur per illud: Non furtum facies.

Petes, quomodo differat Plagium à furto? Resp. crimine plagi teneri, qui dolose liberum hominem invitum rapiunt, emunt, vendunt, celant, vindictam habent; aut etiam servum alienum siue ancillam dolo malo abducunt, vendunt, emunt, celant, retinent, coeunt, ut videre est ff. ad L. Fabiam, de plagiariis. Unde non coincidit cum furto: cum hominis liberi, veluti non habentis dominum à quo possidetur, non sit furtum. Crimen tamen plagiatum commissum circa servum, vel ancillam, cum is censeatur pecunia domini seu heri, & possideatur veluti bonum fortunæ, est verum furtum, dum scilicet abducitur animo illum lucrificandi, seu causa utilitatis temporalis, quæ utique ad dominum spectabat.

4. Quis Plagium, & qui differat à furto.

Dico II. Furtum est ex genere suo peccatum

Furtum est ex genere suum mortale. Patet ex 1. ad Cor. 6. Neque fures, neque rapaces regnum Dei possidebunt; & aliis Scripturae locis.

Levis materia facti, ut sit veniale.
Dixi ex genere suo: nam parvitas materia exculat à morte, non tamen ab omni peccato. Unde furtum cuiuscumque rei levis est veniale, si revera furtum sit, id est, si fiet domino rationabiliter invito: estque restituenda res, si presumatur dominus id velle, ipsaque possit sine magno sumptu vel molestia restitui.

Nota pro praxi.

Frequenter tamen fit, ut committentes parva furti habeant animum majora committendi, si adesset occasio: ideoque subinde, immo sæpè penitentes de hoc examinandi sunt: nam ratione malæ intentionis tunc peccant mortaliter, parati ac desiderantes auferre tantum, quantum invenire aut accipere potuerint.

6. Que gravis materia furti.

Prima opinio refertur & probatur.

In determinanda autem gravi materia furti seu sufficienti ad mortale, mirè variant Doctores, qui in duas classes generales dividi possunt. Una est eorum, qui satis probabiliter censent taxationem istam esse faciendam attendendo solum, quæ quantitas in bonis fortunæ communi & morali iudicio æstimetur notabilis, sine respectu ad diversa genera personarum, sed nudè & simpliciter, eò quod gravitas peccati in furto propriè dicto æstimanda sit ex affectu possidendi rem alienam, utique notabilem, domino simpliciter invito, si ve is parvum, si ve magnum incommodum inde sentiat. Quod autè dominus rei dives sit, vel pauper, non facit ad gravitatem injuriæ, sed ad majorem læsionem charitatis.

7. Varii eam defendendi modi.

Opinio stans auri.

Quo posito censet *Wiggers Tr. 3. c. 1. dub. 2.* improbabile, esse mortale furtum medii regalis (Regalis autem apud Hispanos est, quod apud Italos Julius, apud nos Solidus, vulgò schellingus) aut integri, aut unius cum medio, aut duorum regalium (quod *Varii* variè senserunt) eò quod talis summa non possit censerì simpliciter & sine respectu ad miseriam personalem quid notabile in bonis fortunæ. Quare consentit illis Doctoribus qui existimant ad notabilem quantitatem in furto requiri suos vel ad minus unum aureum (quod postremum non omnino displicet) seu scutum italicum, aut tres florenos brabanticos, vel aliam rem istius valoris, in locis, ubi ea est pecuniarum abundantia, qualis hodie in nostris & vicinis regionibus; moraliter, non præcisè id accipiendum, us non censetur mutari quantitas, etsi forsitan aliquot stuseri sint minus. At ubi foret ea raritas, qualis etiam olim hic fuit, dum modius frumenti æstimabatur regali cum medio, vel duobus regalibus, potuisset sufficere etiam unus regalis. Unde Auctores similibus temporibus seu locis scribentes, non tam improbabiler, ac primà facie apparet, regalem, aut etiam medium pro materia gravi furti posuerunt.

Opinio stans auri.

Mutis tamen taxatio unius aurei apparet

nimis excessiva: quibus proinde placet non improbabiler taxatio mercedis diurnæ honesti operarii, vel unius floreni: eò quod similiter res notabilis videatur, quæ mediante potest honesta persona sibi provide- re de victu diurno.

Fatentur quoque omnes, furem (nisi inculpabiliter non præviderit) graviter sæpè delinquere, auferendo res etiam minoris aut quasi nullius pretii, si dominus pauper inde conjiciatur in magnas angustias, v. g. famis, vel in alio genere damnificationis externæ, si auferendo à mechanico v. g. acum, subulam, vel aliud instrumentum necessarium, faceret cum dietas suas perdere. Unde si fuisset imposita excommunicatio, aut reservatio contra mortale furtum, talis non teneatur censurâ aut reservatione, veluti qui non commisit grave furtum propriè loquendo.

Secunda classis eorum est, qui cum *Joanne Medina* probabiliter sentiunt materiam gravem furti statuendam esse prudentum iudicio pro varia personarum, locorum, & temporum qualitate ac singularum rerum æstimatione: eò quod in genere illa materia sit gravis, cuius ablatione immediatè, seu seclusis extrinsecis, censetur inferri nocuum notabile domino rationabiliter invito: nocuum autem & consequenter disensus domini sit non idem in omnibus. Quod consequenter specialius determinando plures statuerunt pro materia gravi unum aureum (aliqui duos) respectu hominis prædivitis, quatuor regales respectu medio- criter divitis, duos respectu mechanici, unum denique, vel medium regalem respectu pauperis. *Lugo d. 16. sect. 2. n. 28.* assignat aureum respectu magnatum, sex vel septem argenteos respectu divitum, quatuor respectu artificis, ordinarium stipendium diurnum solitoris respectu pauperum. Alii denique non improbabiler statuunt valorem victus ordinarii & decentis unius diei comparativè ad personam à qua quis furatur. Quod enim quisque impendit decenter in sustentationem propriæ personæ censetur respectu ejusdem notabile, æstimateque graviter sensibile, si auferatur. Quamvis autem videri possent pauciores rei esse quid modicum respectu regis potentis, tamen consideratis illius oneribus meritò censetur quod grave. Essetque ci valdè perniciosum in tanta furum (qui Reges deplumant) multitudine, si singuli-citra gravem culpam possent aliquot aureos à regibus furari.

In hac sententiarum varietate, ac rei obsecuritate, in qua quilibet in suo sensu abundat, difficile est determinatum iudicium. Ipsi quoque fures diversam sæpè conscientiam forçant: quæ videtur in hac dubietate non parum attendenda.

Circa furti filiorum quoque advertunt Doctores passim, requiri materiam majorem: quam aliqui duplo majorem statuunt; aliqui

num vel mercedem diurnam operarii habet.

8. Qui graviter interdum delinquit, qui possit etiam ablatione rei minime.

9. Secunda opinio principalis.

Variis illam defendendi modi.

10. Quid sit censenda, dum pro praxi.

Quid sit ea furum filiorum.

aliqui respectivè ad qualitatem seu facultates parentum. Et quidem *Lessius cap. 12. dub. 13.* censet, filium à parente prædivite duos vel tres aureos accipientem non esse condemnandum peccati mortalis, præsertim cum parens sæpè non sit multum invitus, eique potius modus, quam substantia displiceat. Facilius autem præsumi potest non exigere restitutionem; præsertim dum filius aliqua subripit, necdum habens pecuniam sui juris.

11. Parva furtiva coalescunt etiam quoad substantiam di-versis.

Petes I. An vel quando quis graviter peccet furando modica? Resp. cum communi Doctorum sententia peccare mortaliter, tam eum qui intendit paulatim minutis furtis notabilem summam sive ab eodem, sive à diversis eripere, quam qui ex occasione talia furta committit, quando advertit se jam ad notabilem summam pervenire. Prior enim intendit accipere, posterior autem incipit detinere rem alienam in notabili quantitate domino vel dominis invitis; hoc autem sufficit ad constituendum furtum mortale; quidquid sit de incommodis, quæ aliis inde obveniunt. Dein, etsi, dum illa parva furta sunt à diversis, nemo in particulari, ipsa tamen communitas graviter læditur; adeoque multis inferre parvum damnum, perinde est, ac uni inferre magnum. Quare plures damnificati constituunt moraliter communitatem graviter damnificatam. Et planè nisi hoc similive modo sentiamus & loquamur, aperiretur plurimis aditus discedendi ex alieno sine scrupulo peccati mortalis; quod utique rationi nimis dissonum, generique humanano nimis perniciosum esset.

12. De quibus specialiter idem con-fer-matur.

Confirmatur specialiter de furtis minutis, quæ ab uno fiunt quoad diversos (idemque à fortiori evincitur de iis, quæ fiunt ab uno & eodem respectu ejusdem domini) quia communi hominum judicio graviter peccant caupones vel mercatores, qui utuntur mensuris aut stateris dolosis, etsi modicum quid singulis vicibus defraudent, & quidem à diversis. Unde *Deuter. 25.* dicitur abominari Dominus Deus eum, qui facit hæc, & aversari omnem injustitiam. Et *Prov. 11.* dicitur: Statera dolosa abominatio est apud Dominum. Vide etiam *Levit. 19.* & *Michee. 6.*

13. Eonsoni quidam occurrunt.

Nec dici potest cum *Pancio d. 52. q. 9. n. 50.* (ubi cum paucissimis censet furta minuta non coalescere in unum grave, dum modica diversis surripiuntur) stateram dolosam usurpari non sine gravi peccato, eo quòd ex natura rei quilibet sit expositus ad perdendum aliquid grave, quia videlicet periculum est, ne in eodem emptoribus sæpè redeuntibus paulatim subrepta fiant quid grave. Nam certè Scriptura vel sensus communis non considerat præcisè istud periculum. Neque enim dubium, quin graviter peccaret, qui pro solis peregrinis frequenter adventantibus, & vix redeuntibus ute-

retur stabiliter mensurà vel staterà dolosà: aut à singulis & frequentissimis viatoribus extraneis exigeret pro prima vice injustum pelagium.

Notanda verò differentia est inter eum, qui ex prava intentione, & cum qui ex vera occasione, plura modica furatur, quòd prior ob pravam suam intentionem peccet mortaliter ab initio, & quodlibet ejus minutum furtum, etsi intrinsecè veniale, fiat mortale denominatione extrinsecà, quatenus procedit ab intentione mortali, estque ejus partialis executio: posterior autem solum peccet mortaliter, quando committit ultimum furtum, non præcisè quatenus illud secundum se consideratur, sed quatenus habet ordinem ad alia præcedentia, sicque advertenter (quod notandum) detinere incipit alienum in notabili quantitate. An autem mortalis culpa consistat in ipsa ultima acceptione quæ moraliter junctà præcedentibus, in quantum acceptio est (ut plures non improbabiler censent) an in quantum præcisè detentio (ut alii) vix ad praxim conducit.

14. Differentia inter auserentem modica ex occasione, & ex intentione.

Notant tamen Doctores communiter majorem requiri quantitatem ad peccatum mortale, quando quis furatur minuta à diversis, quam quando ab uno: item dum longis intervallis per parva furta alicui sua tollit, quam dum brevi tempore rursus quando id facit per occasionem & quasi fortuito, quam dum ex industria: minus enim domini tunc sunt inviti, neque pro tam injuriola ablacione eam reputant. Cumque domini sæpè talia furta, rebus nimirum consumptis, nolint sibi compensari, non semper sunt ejusmodi fures urgendi sub gravi peccato ad restitutionem, præsertim si indigentiores sint, ut ait *Molina Tr. 2. disp. 689.*

15. Qui requiritur major materia.

Addunt insuper Doctores furta esculentorum, & poculentorum, quæ ab ancillis seu famulis committi solent, non esse ordinariè peccata mortalia, etsi sensim perveniant ad notabilem quantitatem, modo sint talium, quæ non solent accuratè concludi, & tantum auferant, ut ea ipsi consumant: domini enim tunc non sunt omnino invitati, potiusque eis displicet accipiendi modus, quam ipsa acceptio: multoque minus celsentur vel restitutionem. Secus est, si ea auferant ut dividendam, aut cum aliis dilapident. Vide *Lessium c. 12. dub. 8.*

16. Furtum famulorum.

Petes II. An quantitate gravi completà sit gravis obligatio restituendi totum ablatum; an verò solum pro ea parte, quæ concluditur intra terminos materiæ quatenus gravis, v. g. an si materia gravis physice infima esset florenus, sufficiat ad tollendum grave peccatum (ad levi non est dubium: cum usque ad apicem debeat restitui alienum volente domino) restituere unum stufferum, vel illam præcisè quantitatem, quæ facit, ut materia non maneat

17. An tollenda gravi culpa sufficiat restitutio materia quæ parte est gravis.

gravis? Resp. posterius sufficere: quia materia inferior sicut posset restituta de novo auferri sine gravi peccato, sic ab æquali vel fortiori ablata non restitui. Non debet tamen materia gravis considerari præcisè respectu unius furti, sed respectu omnium, quibus aliquis est implicatus: ut proinde qui furctus esset à sex diversis, & quidem à singulis summam gravem in infimo gradu, sit graviter obligatus tantum singulis restituere, ut tota summa residua, habitâ consideratione pluralitatis damnificationum, non sit materia gravis furti.

18.
Qualiter peccent plures quorum singuli ab eodem modicum surripunt.

Petes III. An quando plures uni perminuta furta grave damnum inferunt, v. g. dum multi vineam prætereunt, & singuli unam vel duos botros carpunt, singuli peccent mortaliter? Resp. si id faciunt communi consilio peccant mortaliter, & tenentur singuli ad restitutionem in solidum, saltem si sine eorum vel aliorum simili consilio damnum illatum non fuisset: quia singuli non tantum exequuntur damnum secundum partem, sed etiam cooperantur ad totum. Si autem id casu fiat, ita ut alter alterius non sit confcius, singuli solum venialiter peccant, & sub veniali tenentur restituere: nam singuli sunt tantum causa parvi damni. Immo ob eandem rationem hoc probabiliter juxta *Less. c. 12. dub. 9.* & alios verum est, etsi sciant alios accipere, modò non sint illis causa capiendi suâ adhortatione vel exemplo: ed quòd singuli non nisi modicum damnum inferant citra mutuum cooperationem. Nec scientia præmissa magis facit gravem esse injuriam, quam in eo, qui sciens ab aliis ablatos novemdecim, auferret vigesimum nummum, seu modicum, quod compleat junctum ceteris gravem materiam. Unde etiam sequeretur graviter peccare, quicumque modicum auferat à Rege, utpote à quo novit plura per alios auferri. Res tamen difficultate non caret, ut videre est apud *Wiggers c. 1. dub. 5.* ubi cum aliis oppositum uti verius præfert & probat.

19.
An fur continuò peccet, donec restituat.

Petes IV. An fur potest restituere, peccet continuò, donec restituat? Resp. Aff. continuò scilicet prius peccatum, ed quòd continuò lædat proximum, detinendo rem ipsius, ac impediendo, ne eam possideat. Quemadmodum continuò peccat homicidii peccato, qui hominem carcere constringit, ut fame enecet, donec adhuc viventem liberet, dum potest. Confirmatur quia etiam restitutione factâ, manet peccatum habituale furti, donec poenitentia justificativa adhibeatur; ante restitutionem verò peccat aliter, quam post ipsam, nondum deletâ maculâ peccati. Qui autem interrumpatur per somnum, per alias occupationes naturalem inconsiderationem causantes, per propositum restituendi, colligi potest ex dictis in *Tract. de Act. Hum.*

disp. 5. de Peccato in communi q. 7. ubi de distinctione numerica peccatorum. Vide *Lessium c. 12. dub. 3.* *Wiggers c. 1. dub. 7.*

Petes V. An liceat occultè rem suam sibi vindicare? Resp. si quis rem suam, aut sibi certò ex justitia debitam occultè recuperet, non tenetur quidem ad restitutionem, quia non detinet alienum, aut alteri ex justitia obstructum: peccat tamen, nisi certæ conditiones adsint, quia facit præjudicium publicæ potestati (quæ ad hoc constituta est, ut jus cuicque suum tribuat) dum juris ordine prætermisso ipse sibi usurpat rei suæ judicium.

Dixi nisi certæ conditiones adsint: his enim positis licitum est rem suam occultè recuperare, & pro debitis compensatione uti. Conditiones sunt, ut res moraliter certò tibi sit ex justitia debita, ac injustè ab altero detenta, nec eam possis aliter adipisci, saltem sine notabili molestia vel expensis, aut amissione benevolentia & favoris, & veatur quoque periculo iterandæ solutionis; ac denique non sit periculum scandali aut infamiae, ne videlicet tamquam fur habearis & puniaris. Non oportet autem esse facilem ad occultas compensationes ingerendas aut practicandas: tum ob incommoda & periculum frequentis abusus (persæpè enim prætextitur, dum non adest, certitudo debiti justitiæ, aliæque conditiones) tum quia talis compensandi modus est in jure valde odiosus. Estque consilium, ut simili compensatione uti cupientes, serio ac sepositis affectibus conscientiam suam coram Deo interrogent, num in simili occasione illam cuperent circa semetipsos ab aliis fieri.

Petes VI. An domino liceat interdum per vim recuperare rem suam ab iniquo detentore? Resp. Neg. quando suppedit alius recuperandi modus; immo juxta *Soto* & alios (estque suadendum regulariter in praxi) etsi non suppetat, puta defectu testium, ob malitiam judicis &c. nisi forte (quod etiam *Soto* admittit) res publicè sit adeo perturbata, ut nemini pateat via justitiæ. Itaque si ob reipublicæ perturbationem non possit aliter recuperari res tua in specie extans (hoc enim necessariò requiritur juxta *Lessium c. 12. dub. 11.*) non improbabilius licitum est juxta eundem *Lessium* vi factâ domum ingredi, adeoque eam aperire, indeque rem tuam extrahere, ad quam recuperandam jus habes. Quod etiam licitum censet *Malderus Tr. 4. c. 1. dub. 6.* quando res aliter per magistratum recuperari nequit, si hæc fiat absque turbatione reipublicæ & scandalo, absque periculo majoris incommodi.